

כרביא. פני מינק
 [חגיגה יג.] היינו פני
כרוב היינו פני אדם.
 ממה הן פני כרוב מן פני
 אדם וכו' לא אחד הן.
בבינונית. [שם].
 בצמח ב' ו' בינונית לכל
 ואדם ויש גדולה ממנה
 כדאמר בבב' זולין
 שמי אמות
 היו פסוקי הצירה אמות
 וימירה על של משה חזי
 לאצבע ואחת ימירה עליה
 חזי לאצבע ומנאח ימירה על
 משה לאצבע [יורה דין
 ד.] **אמת בנין.**
 כגון אמות הקרשים
 ויחירישו [שם]. כגון
 חומות הבין ומנחם העולה
 [מנחות דצ.] **אמת**
 כגון אמות הארץ

מסורת הש"ם עם הוספות

א) אהלֹת פֶּתַח צַדִּיק, מִיָּג, (צ) שֶׁנֶּחֱזַק קִיֵּץ, כֻּלָּם פִּיִּיז מִיָּא עֵירוּבִין ד': כד. כרכות מנא, א) יומא עג, ד) עיין תוס' יומא עט, ו) עירובין ד': פסחים קט. ע"ש [תגינה דף יא.], ו) פֶּרֶשֶׁת מִצְוֵת פִּיָּה הִיז' (עיי"ש), ב) אהלֹת פִּי"ב מִיָּא, ט) יומא פ, י) ריש פ"ה, ט) פ"ו סוף ה"א.

הגהות הב"ח

א) תוס' ד"ה אלא הלכתא וכו' משמע קלח דדרשה גמורה היא דלמר:

הגהות וצינונים

א] [בברכות מא ע"ב וכן בילקוט ליתא] [גליין]
ב] [בברכות איתא אמר ר"י בר חנינא] [גליין]:
ג] [בברכות מא ע"ב איתא מדרבנן וקרא אסמכתא וכו'] [גליין]:
ד] [ע"י פסחים קט ע"א] [גליין]
השם ילפי' ליה מורחץ במים את כל בשרו ויקרא טו), ועיין ילקוט"מ, רשם נוסף ע"פ המהרש"ל עיי"ש בהגו"צ: ה] נדה סו ע"א [ב"ק פג ע"א עירובין ד ע"ב ושם א"י בר רב הונא] [גליין]: ו] נדצ"ל ששיעורו: ז] בכת"י נוסף שאב"ן (רק"ס): ט] בדק"ס מביא שבכת"י רש"י כתוב **שומא**ת **מת ואיסור נבי"ה** חלב וכו': ט] צ"ל **רביעיות** (בדפו"ר רביע"י): י] בדפו"י במידו דשתיה **דאורייתא לחייב: כ]** צ"ל **בהבי** [גליין]:
ל] במשניות הגירסא **בזיתים: מ]** לפנינו שם כמוביא "רמונים" אך בחוס' שם ד"ה ניקב א"י כמוציא "ירמון":
נ] צ"ל בינונים הן (באה"מ: ס] צ"ל יוסף ואית'ימא] [גליין]:

ליקוטי רש"י

היה **לבוש בליו**. וכן כולם דרך לציטת קרויין גנדי ונעלין אללו וכתיב (שם) והאוכל צבית יכבס את בגדיו ודרשין בתורת כהנים מקרא דהאי אוכל לאו אכילה ממש הוא אלא ששעה קדי שיעור אכילה, ונבילה בלא שהיה אינו מנומח גנדים [עירובין ד.]. **אבי"ת** פרם. חזי ככר שביעני צו חמנים את העירוב שזוא כולו מוון שמי סעודות וחזיו מוון סעודה אחת [ברכות מא.]. פרם. ד' בינלי קן מוון סעודה צינוני, פרס לשון פרוסה ששיעורוהו חזאי ככר האמור צעירוב דבעין מוון ב' סעודות ותן הסם תליה לצית המנוגע צפרק כינז [לקטן דף פג:]. [עירובין שם]. חזי ככר של עירוב שהוא מוון שמי סעודות והוא שמונה ציגס כדלמרנין צעירובין (פג: [וחלין עא.]. **פת חטין**. נאכלת מהר [ברכות שם]. אין שזוא חזי כפת שעורין [עירובין שם]. **מיסב**. דרך הקפה שהיא נאכלת מהר שאינו פונה אנה ואנה [ברכות שם]. שהיה זו צהסיצה שיערוהו ולא

סוכה

היה **לבוש בליו**. **ל**איקרו להו צגדיו: הוא **טמא מיד**. דכתיב והבא **אל הבית יטמא:** והן **טהורין עד שיששה**. דכתיב (ויקרא ד') והאוכל צבית יכבס וגו' ודרשין **בת"כ**⁽¹⁾ אין לי אלא אוכל ושוכב אוכל בלא שוכב שוכב בלא אוכל לא אוכל ולא שוכב מניין ת"ל יכבס צגדיו ריבה שתי פעמים כתיב יכבס צגדיו ואם סופנו לרצות הכל מה ת"ל והאוכל ליתן שיעור לשוכב כדי אכילה שאין טעון כיצוס צגדים עד שישהה כדי אכילה וגופו טמא מיד דהכי כתיב והבא אל הבית יטמא ולא כתיב כיצוס צגדים והאוכל צבית דהיינו שוהה כדי אכילה יכבס צגדיו: **אבי"ת** פרם. חזי ככר שיערו² חכמים אותו למוון שתי סעודות לעירוב דתנן צעירובין (דף פג:.) חזיה לצית המנוגע: **פת חטין**. שהייתה מועטת משל שעורים: **מיסב**. דהיינו דרך אכילה מי שהוא מיסב הוא עסוק באכילה ואינו טרוד צדצרים אחרים: **עצם בשעורה**. מן המת: ואינו **מטמא באהל**. כשיעור זה עד שיהא שדרה או גלגולת שלמה או רוב מנין אצרי אדם⁽³⁾: **גפן**. מה שיערו צו: **כדי רביעית יין**. בשאר איסורי נזיר דאיכא למאן דלמר במסכת נזיר (דף לה:.) דתורננים ולולצין ועלין⁴ מנטרפין לשיעור רביעית יין שאם יתנס לכוס מלא יין עד המשער בכוס מלא מים למשער ציין משום דיין עב הוא ואינו ממנהר ללאת אלא נצרך ונגדש על שפת הכוס יותר מן המים: **תאנה**. מה שיערו צה: **כגורגרת להוצאת שבת**. שיערו בכל

האוכלים: **בל בלי בעלי בתים** שיעורן. צנקיהס: כרמוון. דעד שניקב כמוציא רמוון שם כלי עליו ומקבל טומאה לפי שבעל הבית חס על כליו וכשהוא מוציא זיתים הוא משתמש צו רמונים אצל כלי אומן שעומד לימכר טהור צנקצ כל שהוא: רוב שיעוריה בזיתים. ⁽⁵⁾ מת ונבילה ואיסור חלב ודס ופיגול וותר וטמא וגיד הנשה: דבש. כל מיני מתיקה קרויין דבש ותמרים מיני מתיקה הן: **בותבת**. תמרה: **ליום** **הבפורים**. דלא כתיב ציה אכילה אלא אשר לא תעונה (ויקרא כג) **מידי דמייחצ דעתיה**⁽⁶⁾ ומפקע ליה מעיניו: **מי בתיבי**. כלום כתיב בתורה עגס כשעורה וצית המנוגע צחטין וכן כולם: **ה"ג** צשרו צמים שלא יהא דצר חוץ כו': **נימא** אחת קשורה. ומקפיד עליו חוצלת דמיהדק שפיר ולא עיילי צה מיא ואמרנין לקמן גזרינן על מיעוטו המקפיד: **ש"ש אינן חוצצות**. לפי שהשער קשה ולא מיהדק שפיר ועיילי ציה מיא: **את הטפ"ל לבשרו**. יהא צמים. הטפל הדצוק: דבר

ישימו כמו כן התורננים והזגים ואם נעמיד שמעתין צמידי דשתיה כיוון דלמרנין⁽⁷⁾ צמידי דלמי (מהכא⁽⁸⁾) דאי אפשר לשערו אלא ציין וקלת משמע צירושלמי דנזיר⁽⁹⁾ כפר"ת דלכילה לכולי עלמא צבית דקאמר התם משנה ראשונה עד שישתה רביעית יין דהוו דרשין שצר מה שצר שנאמר להלן רביעית אף שצר האמור כאן רביעית חזרו לומר לא יאכל ולא ישתה מה אכילה צבית אף שתיה צבית: **בל בלי בעלי בתים** שיעורן **ברמונים**. גצי כלי עץ מיחניא פ"י דכלים אצל צכלי חרס תנן פ' שלשי דכלים [מ"א] העשוי לאוכלין שיעורן כזיתים¹⁰ העשוי למשקים כו' והא דלמר צסוף המלניע (שנח דף נה:.) כמוציא רמוון¹¹ משמע רמוון אחד דלא קאמר רמונים ועוד צפ' אלו קשרים (סע דף קיז:.) וצפ' עושין פסין (עירובין דף כד.) דצעי חזקיה ניקב כמוציא זית וסתמו וחזר וניקב כמוציא זית וסתמו עד שהשלימו למוציא רמוון מהו הוה ליה למינקט ניקב כמוציא רמוון וסתמו עד שהשלימו לשלשה רמונים מהו ונראה לפרש דהא דנקט שלשה רמונים אחוים זה צה משום דרמוון דגדל יחידי צפני עצמו או שנים גדולים יותר מדאי והגדלים ארצעה אחוים קטנים יותר מדאי אצל הגדלים שלשה צינונים¹² ומשערים צהן: [וע"ע תוספות שנת קיז: ד"ה עד ותוספות עירובין ד: ד"ה שיעורין:.] **אלא הלהבת נינהו וקרא אסמכתא בעלמא**. מכאן קשה לגירסת הספרים דצפ' בתרא דיומא (דף פ. ושס) דא"ר יוחנן שיעורין ועושין הלכה למשה מסיני ופרין שיעורין מיכתב כתיב ארץ חטה ומשני אלא אימא שיעורין של עושין וקשה לאותה גירסא דמאי קפרין מיכתב כתיב הא מסיק הכא דקרא אסמכתא היא ועוד מאי קמשני אימא שיעורין של עושין הלא על השיעור הקשה מיכתב כתיב ועוד דצכל דוכתא דמייתי האי קרא דשיעורין מייתי כולה מילתא דר' חנן דהכא ומתוך כך גרים התם צקונטרס עושין מיכתב כתיב אלא אימא שיעורין של עושין וצפ' כינז מצרכין (צרכות ד' מנא. ושס) משמע קלת א) דרשה גמורה דלמר רצ (תמא אמר¹³) ר' יתחן כל המוקדם צפסוק זה מוקדם לצרכה שנאמר ארץ חטה וגו' והדר אמר ופליגא דר' חנן דלמר ר' חנן כל הפסוק לשיעורין נאמר ושמא למאי דמסיק התם ואידך שיעורין מי כתיב לא פליגי:

סוכה

פרק ראשון

סוכה

ו.

גפן כדי רביעית יין לנזיר. פי' צקונטרס כדי רביעית צשאר איסורי נזיר דאיכא למאן דלמר צמס' נזיר (דף לה:.) דלולצין ועלין ותרננין מנטרפין לשיעור רביעית יין דאם יתנס לכוס מלא יין וילא ממנו רביעית יין ואינו דומה המשער בכוס מלא יין למשער בכוס מלא מים דיין עב ואינו ממנהר ללאת אלא נצרך ונגדש על שפת הכוס יותר מן המים וצריש עירובין (דף ד.) פי' צקונטרס גפן כדי רביעית יין לנזיר לחייצו מלקות משמע שרופה לומר אם שתה רביעית יין ואין זה מענין האחרים דמשערינן צהו מילתא אחריתי וכמו שפירש כאן עיקר וכי האי גוונא תניא צתוספתא דנזיר⁽¹⁾ כינז הוא עושה מציא כוס מלא יין ומציא זית איגורי ונותן לתוכו ושופע אם שתה כינזא צו חייצ ואם לאו פטור דצרי ר' עקיבא ר' אלעזר צן עזריה אומר אינו חייצ עד שישתה רביעית והשתא סוגיא דשמעתין כר' אלעזר צן עזריה ואין לחוש צכן דהכי נמי ההיא דעשר רביעית⁽²⁾ דפרק שלשה מינין (מזר דף לה.) כוותיה ואע"ג דלמרנין התם צפלוגתא לא קמיירי לא חייש צהו אע"ג דפליג עלה רצי עקיבא וצנזיר נמי איכא צפלוגתא צפ' ג' מינין (דף לה.) דתנן ואינו חייצ עד שיאכל מן הענבים כזית משנה ראשונה חומרת עד שישתה רביעית יין ר' עקיבא אומר אפילו שרה פתו ציין ויש צו לצרף כזית חייצ ואמרנין צגמ' [דף לה:.] ת"ק מדמה להו איסורי נזיר לשחיה וצאכלת עלין ולולצין נמי צעי רביעית

כמו צשתיה ור' עקיבא סצר כיוון דלמר קרא וענבים לחיס ויצשים לא יאכל מה אכילה צבית אף כל צבזית כלומר אף שחיה וקלת קשה לגירסא זו דהיכא אשכתן דלמריך רביעית צמידי דלכילה וצריך לומר דמשמע ליה דכי קתני עד שיאכל מן הענבים כזית ה"ה צשתיה ומשנה ראשונה דחומרת עד שישתה רביעית ה"ה צאכליה אלא מר נקיט אכילה משום דיליף מיניה לענין שחיה ומר נקיט שחיה משום דיליף מיניה לענין אכילה ור"ת גרים שם צנזיר ת"ק לא מדמה להו לכל איסורי נזיר לאכילה וכן מנא צספר ישן ויש ספרים שכתב צהן לא מדמי להו לאיסורי נזיר לשחיה והכל אחד אצל לאכילה ניחא טפי פי' משנה ראשונה מחלקת צין אכילה לשחיה ולא ילפינן מהדדי ולגירסא זו הויא אכילה צבזית לכולי עלמא וצשמעתין גרס ר"ת כזית יין לנזיר ואחיא ככ"ע וצמידי דלכילה וקשה לפי' ר"ת דמאי נפקא מינה דמשערינן אותו זית בכוס מלא יין דכן יכול לשער צמים כמו יין צמקוס שישימו הזית איגורי צין ציין צין צמים שם

לחייצ צשותה מה שמפיל שיעור כזית מן היין דהוא כאן רביעית חזרו לומר לא יאכל ולא ישתה מה אכילה צבזית אף שתיה צבזית: **בל בלי בעלי בתים** שיעורן **ברמונים**. גצי כלי עץ מיחניא פ"י דכלים אצל צכלי חרס תנן פ' שלשי דכלים [מ"א] העשוי לאוכלין שיעורן כזיתים³ העשוי למשקים כו' והא דלמר צסוף המלניע (שנח דף נה:.) כמוציא רמוון⁴ משמע רמוון אחד דלא קאמר רמונים ועוד צפ' אלו קשרים (סע דף קיז:.) וצפ' עושין פסין (עירובין דף כד.) דצעי חזקיה ניקב כמוציא זית וסתמו וחזר וניקב כמוציא זית וסתמו עד שהשלימו למוציא רמוון מהו הוה ליה למינקט ניקב כמוציא רמוון וסתמו עד שהשלימו לשלשה רמונים מהו ונראה לפרש דהא דנקט שלשה רמונים אחוים זה צה משום דרמוון דגדל יחידי צפני עצמו או שנים גדולים יותר מדאי והגדלים ארצעה אחוים קטנים יותר מדאי אצל הגדלים שלשה צינונים⁵ ומשערים צהן: [וע"ע תוספות שנת קיז: ד"ה עד ותוספות עירובין ד: ד"ה שיעורין:.] **אלא הלהבת נינהו וקרא אסמכתא בעלמא**. מכאן קשה לגירסת הספרים דצפ' בתרא דיומא (דף פ. ושס) דא"ר יוחנן שיעורין ועושין הלכה למשה מסיני ופרין שיעורין מיכתב כתיב ארץ חטה ומשני אלא אימא שיעורין של עושין וקשה לאותה גירסא דמאי קפרין מיכתב כתיב הא מסיק הכא דקרא אסמכתא היא ועוד מאי קמשני אימא שיעורין של עושין הלא על השיעור הקשה מיכתב כתיב ועוד דצכל דוכתא דמייתי האי קרא דשיעורין מייתי כולה מילתא דר' חנן דהכא ומתוך כך גרים התם צקונטרס עושין מיכתב כתיב אלא אימא שיעורין של עושין וצפ' כינז מצרכין (צרכות ד' מנא. ושס) משמע קלת א) דרשה גמורה דלמר רצ (תמא אמר⁶) ר' יתחן כל המוקדם צפסוק זה מוקדם לצרכה שנאמר ארץ חטה וגו' והדר אמר ופליגא דר' חנן דלמר ר' חנן כל הפסוק לשיעורין נאמר ושמא למאי דמסיק התם ואידך שיעורין מי כתיב לא פליגי:

דבר

דאורייתא דכתיב ביה ורחץ את בשרו ודרשינן את הטפל לבשרו ומאי ניהו שער. ואמרנין נימא אחת קשורה חוצצת שלש אינן חוצצות משום דמחלחלי ועייל בהו מיא שתיים איני יודע. אלא כי אתאי הלכתא לרובו ולמיעוטו ולמקפיד ולשאינו מקפיד וכדו' יצחק דאמר ר' יצחק כו' ודברי ר' יצחק מפורשין ביבמות בפרק הערל דגריסין התם ואלא הא דאמר רבא מעוברת שנתגיירה אין בנה צריך טבילה ומאי אין צריך טבילה וכי יתמא משום דר' יצחק דאמר

חשק שלמה על ר"ח א) ר"ל בדרך שכיזה והיינו שיהא מיסב ואוכל.

עין משפט

נר מצוה

א) א מיי פט"ו מהלכות טומאת צרעת הלכה א:
א) ב מיי פ"ג מהלכות טומאת מת הלכה צ:
א) ג מיי פ"ה מהלכות נזירות הלכה צ סמג לאון רנ:

א) ד מיי פ"ח מהל' שנת הלכה א:
ב) ה מיי פ"י מהלכות כלס הלכה צ:
ב) ו מיי פ"צ מהלכות שמיטת עשור הלכה א סמג לאון סט טור ש"ע א"ח ס"י תריצ סעיף א:
ב) ז מיי פ"א מהל' איסורי ביאה הלכה טו ופ"א מהל' מקואות הלכה יב סמג לאון קרא ועשין רמח מוש"ע י"ד ס"י קלח סעיף א:
ב) ח ב מיי פ"א מהל' מקואות סס מוש"ע סס סעיף ה:

תורה אור השלם

א) ארץ חטתה וישערה וגפן ותאנה ורמוון ארץ זית שמן ודבש: [דברים ח. ח]

ב) והיה ביום השביעי יגלח את כל שערך את ראשו ואת זקנו ואת גבתו ועינו ואת כל שערך יגלח וכבס את בגדיו ורחץ את בשרו בפנים וצחור: [ויקרא ד. טו]

רבינו חננאל

וכליו על כתפו וסנדליו וטבעותיו בידו הוא והן טמאין מיד כו'. **מצאנו** שכתוב בפסוק והבא אל הבית והאוכל בבית והשוכב בבית היה [לן לומר והבא אל הבית ודיו ואני אומר הבא טמא האוכל והשוכב לא כ"ש ותניא בתורת כהנים אם סופנו לרבות [הבא אל] הבית אע"פ שאינו לא אוכל ולא שותה מה ת"ל אוכל ושותה אלא ליתן שיעו' להבא כדי אכיל' א] בשכיבה וכמה שיעור אכילה כדי אכילת פרס פת חטין ולא פת שעורין מיסב ואוכלן בלפתן ושנינן במס' פרה פרק ראשון [אמרן] כיצא בו (אחד) האוכל בבית המנוגע פוס משלש לקב אמרו לא מ"י"ח לסאה אמר להם כך שמעתי סתם אמר בן עזאי אני אפרש כשאתה אומר מג' לקב אין בו חלה וכשאתה אומר מ"י"ח לסאה מיעטרו חלתו. **שעורה**. עצם כשעורה מטמא במגע במשא ולא באהל ומפורש במס' אהללות גפן כדי רביעית יין לנזיר ואמרנין (בנזיר ל"ח ע"א) שערה רביעיות הן תאנה וכו'. ושנינן לעולם הלכתא והאי קרא דכתיב ארץ חטה ושעורה וכו' אסמכתא בעלמא. חציצין דאורייי' נינהו דכתיב ורחץ את בשרו במים שלא יהא דבר חוצץ בינו ובין המים. ודחינן מן התורה חציצת בשרו כי אתאי הלכתא לשערו שערו נמי

דאורייתא דכתיב ביה ורחץ את הטפל לבשרו ומאי ניהו שער. ואמרנין נימא אחת קשורה חוצצת שלש אינן חוצצות משום דמחלחלי ועייל בהו מיא שתיים איני יודע. אלא כי אתאי הלכתא לרובו ולמיעוטו ולמקפיד ולשאינו מקפיד וכדו' יצחק דאמר ר' יצחק כו' ודברי ר' יצחק מפורשין ביבמות בפרק הערל דגריסין התם ואלא הא דאמר רבא מעוברת שנתגיירה אין בנה צריך טבילה ומאי אין צריך טבילה וכי יתמא משום דר' יצחק דאמר

^[1] שיעורן [עירובין שם].

^[2] ניקב כמוציא רמוון מהו הוה ליה למינקט ניקב כמוציא רמוון וסתמו עד שהשלימו למוציא רמוון מהו הוה ליה למינקט ניקב כמוציא רמוון וסתמו עד שהשלימו לשלשה רמונים מהו ונראה לפרש דהא דנקט שלשה רמונים אחוים זה צה משום דרמוון דגדל יחידי צפני עצמו או שנים גדולים יותר מדאי והגדלים ארצעה אחוים קטנים יותר מדאי אצל הגדלים שלשה צינונים ומשערים צהן: [וע"ע תוספות שנת קיז: ד"ה עד ותוספות עירובין ד: ד"ה שיעורין:.]

^[3] העשוי לאוכלין שיעורן כזיתים העשוי למשקים כו' והא דלמר צסוף המלניע (שנח דף נה:.) כמוציא רמוון משמע רמוון אחד דלא קאמר רמונים ועוד צפ' אלו קשרים (סע דף קיז:.) וצפ' עושין פסין (עירובין דף כד.) דצעי חזקיה ניקב כמוציא זית וסתמו וחזר וניקב כמוציא זית וסתמו עד שהשלימו למוציא רמוון מהו הוה ליה למינקט ניקב כמוציא רמוון וסתמו עד שהשלימו לשלשה רמונים מהו ונראה לפרש דהא דנקט שלשה רמונים אחוים זה צה משום דרמוון דגדל יחידי צפני עצמו או שנים גדולים יותר מדאי והגדלים ארצעה אחוים קטנים יותר מדאי אצל הגדלים שלשה צינונים ומשערים צהן: [וע"ע תוספות שנת קיז: ד"ה עד ותוספות עירובין ד: ד"ה שיעורין:.]

^[4] המנוגע צפרק כינז [לקטן דף פג:]. [עירובין שם]. חזי ככר של עירוב שהוא מוון שמי סעודות והוא שמונה ציגס כדלמרנין צעירובין (פג: [וחלין עא.].

^[5] נאכלת מהר [ברכות שם]. אין שזוא חזי כפת שעורין [עירובין שם].

^[6] מיסב. דרך הקפה שהיא נאכלת מהר שאינו פונה אנה ואנה [ברכות שם]. שהיה זו צהסיצה שיערוהו ולא